KRÁLOVSKÁ PRAHA

28·29·30· června a 1·července 1912·

11890

FRANTIŠEK PALACKÝ.

KRÁLOVSKÁ PRAHA

28., 29., 30. ČERVNA A 1. ČERVENCE 1912.

NÁKLADEM RADY KRÁL. HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY.

POŘAD SLAVNOSTÍ:

V PÁTEK, DNE 28. ČERVNA 1912.

PŘÍJEZD HOSTÍ a jich vítání.

VEČER: Slavnostní uvítání hostí v Obecním domě pražském.
Večerní slavnost na Žofíně a na ostrově Střeleckém.

V SOBOTU, DNE 29. ČERVNA 1912.

V 6 HODIN RÁNO:

Závody družstev vyššího i nižšího oddílu Svazu Slovanského Sokolstva. ⟨Na slavnostním cvičišti na Letné.⟩

V 8 HODIN RÁNO:

POUT KE HROBU TYRŠOVU A FÜGNEROVU.

V 11 HODIN DOPOLEDNE:

Slavnostní shromáždění v Pantheonu Musea království Českého na paměť FRANTIŠKA PALACKÉHO, pořádané Českou Akademií pro vědy, slovesnost a umění, Českou universitou Karlo-Ferdinandovou a Královskou Českou Společností nauk v Praze.

VE 4 HODINY ODPOLEDNE:

VEŘEJNÉ CVIČENÍ NA LETNÉ:

1. Hosté.
2. Prostná mužů.
3. Prostná žen.
4. Společná cvičení žup Svazu Slovanského Sokolstva.
5. Vzorná družstva žen na nářadí.
6. Společná vystoupení žup Svazu Slovanského Sokolstva ⟨část II.⟩ a současně cvičení jízdy sokolské.

VEČER: Sokolské Besedy.

Večerní vystoupení na výstavišti v Královské Oboře.

V NEDĚLI, DNE 30. ČERVNA 1912.

V 9 HODIN RÁNO:

Průvod Sokolstva Král. Vinohrady a Prahou.
Pocta král. hlav. městu Praze na Staroměstském nám.
Pozdrav hostí zastupitelstvem města Prahy ve velké zasedací síni na radnici Staroměstské.

VE 4 HODINY ODPOLEDNE:

VEŘEJNÉ CVIČENÍ NA LETNÉ:

1. Prostná žen.
2. Prostná mužů.
3. Vystoupení žen ve cvičeních společných (po župách).
4. Jízda sokolská (poradová).
5. Společná cvičení žup Svazu Slovanského Sokolstva (část III.).

VEČER: Slavnostní představení v Národním divadle.
Lidová slavnost a več. vystoupení na výstavišti v Kr. Oboře. Koncerty v sadech pražsk. a předměstských.

V PONDĚLÍ DNE 1. ČERVENCE 1912.

V 8 HODIN RÁNO:

Závod prostý a zvláštní. (Na slavnost. cvičišti na Letné.)

V 11 HODIN DOPOLEDNE:

ODHALENÍ POMNÍKU FRANTIŠKA PALACKÉHO na Palackého náměstí.

VE 4 HODINY ODPOLEDNE:

VEŘEJNÉ CVIČENÍ NA LETNÉ:

1. Cvičení starších cvič. (společná a na nářadí).
2. Cvič. nejlepších družstev na nářadí.
3. Zvl. cvič. slov. hostí.
4. Prohlášení výsledků závodů a rozdílení cen.
5. Antická scéna v »Athenách po bitvě u Marathonu«.

VEČER: SLAVNOSTI na ROZLOUČENOU na ŽOFÍNĚ. POCTA HOSTŮM KRÁL. HLAVNÍM MĚSTEM PRAHOU v Obecním domě.

V ÚTERÝ, DNE 2. ČERVENCE 1912.

Prohlídka města. — Výlety.

Výstava památek po Františku Palackém a výstava sokolská ve Staroměstské radnici jest otevřena po všecky dny slavnostní.

PRAHA.

Nad starou nová dnes vyrůstá... A vedle staré... Před dvaceti léty jen ta úchvatná Praha tu byla, která zjevem okouzlila Goethe, Praha Zeyerova.

Byla ještě celá, Praha romantická, Praha pověstí a bájí, tajných chodeb a průchodů, záhadných domů a pověstných domovních znamení. Pak padlo Ghetto a skoro také Staré Město — a s ním tolik romantického. Ale nebyla to romantika ruin, byl to kus pražského života a atmosféry.

Dnes zbyla nám jen Praha s absolutní cenou uměleckou.

Hodnota malebna toho města byla právě ve smutném ovzduší jeho starých občanských čtvrtí. Zádumčivo bylo v úzkých uličkách s modravými stíny pod římsami domů, s temnými průjezdy do světlých dvorů... Mascarroni na fasadách nevlídně šklebili se a přece rudé pelargonie v patře a fuchsie v mansardách vyprávěly cosi o lidech, kteří tu dovedou a rádi bydlet, třeba pod ochranou svatých, pod jejichž sochami, reliefy a obrazy nad portálem či v chodbě světélka hořela v kovaných, ozdobných ramenech, rudá, zelená.. A snad k tomu někde patřil i ten hustý opar přelidněných domů, občas s trochou špíny a nevůně, které utvořily konečně argument i pro nás »vetešníky« dosti pádný, aby se starým zákoutím druhého podhradí nit života přestřihla. Tady, na pravém břehu... Jen rynk tu zbyl pod věžemi Týna, zvedajícími se k přísaze, že nesmí ublížit se náměstí, kde každý vzdech je plný vzpomínek na slávu země i trpkou pokutu, že chce se zvedat nad starými zdmi, pod nimiž proudily slavnostní vjezdy králů a císařů.

Tak přec tu zůstal kus toho dolejšího zatmělého města, pro ty, kteří mají smysl pro barvu a světla ‹cena Staré Prahy je v n i c h› a mají oči pro linii architektury, její vzestup i pokles, pro ty, kteří chtějí se potěšit hrou slunce po žlutých zdech, po měkkém hermelínu prejzových střech, hrou slunce se zlatými motýly podstřešních okének, otevřených v reflexu západu.

Výřezy stínů, bizarních stínů, vystřižených po zdech proti štítům, ostré záhyby ulic s komponovanými kdysi perspektivami smělého řešení, tajemné přísvity a stlumené tony v souvisu úzkých ulic a poměrů domů — to všecko zbylo tu jako svědectví, že je tu kus vzácného města, které nevyrostlo šablonou.

Vždyť Praha, pravzor organické výstavby města, rostla z dějin, v atmosféře severského města pod dechem jižního uměleckého slunce. A z toho je její dnešní vzhled i po tolika ranách zcela svérázný ještě.

Tak jak ji skuly věky v ohni trojí tvůrčí kultury, pod žezly čtyr dynastií a v zápasu dvou církví, zůstala unikem svým majestátním rázem, svou noblessou zjevu. A z ní, z mohutnosti kostelů, z imposance paláců, hrdých a nákladných jako život, který kdysi skrývaly, z toho, co architekti věků narýsovali ve vzletné koncepci do prostoru nad zelenými svahy Petřína, z toho seskupení mass, které jedině nad zvlněným, pohnutým vltavským pobřežím dalo se vkouzliti do prospektů tak závratných, krása i slepým zjevná zachránila to, co zůstalo po dnes pro radost ještě nám, abychom si směli říci, že máme svoji Prahu, abychom měli co bránit...

Není to už ono město, chvějící se jako rozčeřené rudé moře v žáru poledního slunce, jak je viděl Isabey, ztratilo mnoho ze situací skoro theatrálních, pobledly někde už jich barvy, které nám činí tak milými listy

starých akvatint, velká stavitelská díla snad jsou ochuzena o drobnůstky, o výbavu, kterou jim dali mistři, Malé náměstí, prototyp středověkého tržiště, s vysokými štíty a podloubími domů, na které renaissance sgraffita vyškrábala, málem by bývalo obětováno přístavbě radnice...

Ale zůstalo přece kamenné museum pražské architektury — Malá Strana, Hradčany a dvě, tři náměstí... Křižovnické s mosteckou věží, náměstí katolické církve z porenaissance a kus Zeleného trhu s loubím 14. věku a s domy, jež zdobili si ještě náčelníci politických rozmachů měšťanstva, primátoři renaissanční z první třetiny našeho zlatého věku.

Malá Strana, je městem zahrad, těch nejpoetičtějších .... Zůstala přece aspoň na čas sídlem svých tvůrců. Aristokrati dovedli v barokní Praze disponovati své parky...

A dnes my měšťáci s výšin jich gloriettů vidíme ráno vstávat nad městem a Malou Stranu pokuřovat modře...

A někde u Schönbornů mezi sadem růží vzpomenete vděčně barokního architekta, že palácem neskryl zjevení Hradčan... Tenkrát byla umělecká disciplina v městech, bez zákona...

Tam nahoře v malostranských zahradách cítíte, jaký Praha má rytmus, poznáváte, jak to stále úchvatné město životně rostlo, jak organicky prožilo své bujné dny... A vyrůstá v nás hluboký soucit s utrpením toho města, tím, jež už zakusila i které ještě snáší.

Malá Strana je vrcholný útvar staletého tvůrčího uměleckého života. Sedíte-li kdesi v tady malostranských zahradách mezi oněmi thujemi, jichž semena kdysi vítr zavál na terasy, nebo pod myriádami ovocných květů, které v éteru své vůně naše boly a po-

vědomí rozpouští — všecky naše reflexe a parallely strnou v obdivu nad geniem těch, kteří stavěli tohle město. . . Láska času bylo. . .

Je emailová zeleň mikulášských věží nad největším výtvorem Dientzenhoferů svým věčným jasem snad symbolem naděje, že bude jí i dál?

Otřásá dnes příliš mnoho klidem těch starých koutů. . . Nejvíc střemhlavý ruch tam s pravého břehu. . . Nové tepny hledá i tady. . .

I tady, kde nemohou být, protože hospodářský a obchodní základ Malé Strany je zcela jiný, nežli tam na druhé straně řeky, v Podskalí.

Tam pružné kontury drobného podskalského baroku, v uzounkých uličkách mezi vysokanskými ohradami dříví — smutnící břízy se do nich z jara skláněly — smetl lem nového nábřeží. To nová Praha nad starou vyrůstá a klade patu tam, kde skromná prostá temena se chýlila... Nová Praha se zvedá a s ní proud nového života vyráží, tady pod vrchem Karlova slovanského kláštera, kde klenby plné umění kdys kryly kodex přísah králů francouzských, i pod Vyšehradem, kde historie Prahy začala . . .

A zdá se mi, že tady na hřebenu té svěží vlny nového českého života, jež znovu se vzedmula nad historickým dnem z tiché kotliny, jen jeden směl zvednouti se památník — toho, který byl největší ze všeho nového češství, národu zvážil obrovskou jeho historii, důsledky ukázal a vytkl nový cíl, změřil síly a cesty otevřel.

Palackého pomník . . .

V levo Vyšehrad, před sebou Vltavu, na horizontu v dáli královský hrad, za sebou nové, rušné město.

Myslím, že umělec dobře zasadil sem své životní dílo, monument Člověku, jehož poslední veřejný projev k národu byl odkaz: »Náš národ je v nebezpečí velikém, všude obklopen nepřátely, já však nezoufám a doufám, že národ dovede odolati všemu, bude-li totiž chtíti. Minulost má národ český skvělou. Doba Husova slavná jesti doba, tenkráte předčil český národ vzděláním duševním všecky ostatní národy Evropy. To děkovat měl Karlu IV., avšak nejen jemu, ale i sobě, že užíval příležitosti ku vzdělání. Teď potřebí, abychom se vzdělávali a dle vzdělaného rozumu jednali. To jest jediná závěť, kterou bych národu svému takřka umíraje odkázal.« DR. JAN EMLER.

FRANTIŠEK PALACKÝ.

Podivuhodné vzchopení sil národa českého, jemuž se dostalo krásného jména probuzení národního, zdálo se historickému romantismu zjevem zázračným, když se považil veliký převrat od času beznaděje vyslovené smutným vzdechem Dobrovského: »Věc našeho národu, nepomůže-li bůh, jest téměř zoufalá« ... Dnes pochopení proniklo hlouběji a stalo se určitějším, že se v něm shledává účinek shluku vlivů, které vyplynuly z myšlení a snah doby a uvolnily půdu dlouho ležící úhorem vinou protireformace a neosvíceného absolutismu. Osvěžující proud ideový nesoucí se Evropou, jenž hlásal právo rozumu a přinášel nauky o čisté lidskosti a rovnosti všech, a v něm neobratná germanisace Josefa II. ženoucího se k realisaci nových směrů, pronikaly v úvahách vzdělaných jednotlivců a vzbudily v nich tužby, aby se jejich národ stal účastným prospěchů nových snažení. V tom, že dovedli vysloviti myšlenky a cíle doby a vštípili je svému lidu, tkví zásluha buditelů, jimž odměnou je štěstí, že zachránili národ přivedše ho, aby vzal z rozvoje kultury lidské odplatu za to, co sám byl do něho kdysi vložil ...

František Palacký životem stal se svědkem všeho vývinu renaissance české bera z něho popudy i cíle, činností svou však náleží k poslední ze tří generací buditelů, která přišla, když prací dřívější byla zajištěna obnova jazyka i láska k němu a národnosti, a když bylo vzbuzeno vědomí příbuznosti s jinými národy slovanskými, aby na podkladu získaném dala českému snažení positivní obsah a postavila mu opravdový smysl v úsilí po plnosti bytu národního. Češství bylo částkou jeho podstaty — pocházelť z houževnaté

evangelické rodiny moravské proniklé tradicemi českobratrskými — a co viděl i slyšel na Slovensku, kde prožil léta mládí, vzbudilo v něm touhu pracovati ve prospěch vlasti. A lačnost po vzdělání, takořka neukojitelná, dala mu brzy i jasné poznání potřeb národních. Snivé horování roztoužených slov, jež si psal do deníku a končil velikým slibem vlasti »Tobě, dobrotivá máti, posvěcen buď znova život můj i dech můj!« měnilo se záhy v záměry vážné a opravdové. Ale již tehdy, když se obíral Palacký skládáním veršů a studiemi esthetickými, pronikal v něm víc a víc interes historický — sotva 21letý přiznává se: »Vždycky mi na mysli bylo, abych se dal do spisování všeobecné historie pro Čechy, ale povědomí nezralosti mé toho nedopouštělo ...« Rok na to vytkl si už za poslední cíl života pragmatickou historii země české a r. 1822 psal Kollarovi: »Nelze mi žíti, nebudu-li moci do vlastenského dějepisu se dáti.«

Když r. 1823 přišel Palacký do Prahy, byl uvítán srdečně přáteli, které si získal dosavadní činností, a někteří připravili mu poctu písní »Vítej nám do lůna vlasti, vítej nám, veležádaný«. Ale přijetí týkalo se ještě »pěvce milého, jenž k ideálů říši vynes se«. A zatím provázel jej, člověka hotového, s ustáleným názorem světovým, který si již vyřešil všechny krise mládí, veliký plán dějepisný, bádati o dějinách hnutí husitského. V Dobrovském našel k němu učitele a pomocníka a vynikaje duchaplností, ušlechtilým zjevem i imponuje bohatstvím vědomostí a vkusem získal si příze ň společnosti pražské. A otevřely se mu v Praze nejen poklady pramenů k slavné vědecké práci životní, nýbrž naskytla se mu ještě nová pole k činnosti, k níž si přinášel pevnou vůli, stálost a energii. Jen v Praze za výhodných podmínek existenčních mohl dospěti

v dějepisce národu, jen tam mohl se zněho státi organisator práce národní, a když přišel čas, politický vůdce, který uměl dáti národu svému program v jeho úsilí.

Co vyslovil Palacký před koncem života za svou závěť: »Teď potřebí, abychom se vzdělávali a dle vzdělaného rozumu jednali«, tanulo mu na mysli při všem konání. Měl neustálé styky se stavy vyššími, mezi nimiž byli lidé vědecky činní nebo vědu podporující — byl to kus jeho tužeb, aby česká šlechta byla získána českému národu — a jich dovedl využíti, že se jeho iniciativní návrhy na ukojení potřeb kulturních stávaly skutkem. Velikým úspěchem bylo, že dosáhl r. 1827 založení časopisů musejních a stal se jejich redaktorem, snaže se, aby plnily poslání, jež jim sám uložil. Časopisy vůbec pokládal za »pěstouny vzdělanosti« a byly mu »jako na hodinách rafije svědčící o vnitřním pohybování a postupování života literárního v národu.« Z časopisů musejních — z nichž německý po čtyrech letech zanikl a český se dodnes udržel — chtěl míti nejen orgány Společnosti musea národního, jež by upozorňovaly na snahy a účele její, nýbrž i sborníky sbírající historicky vše, co se v životě, vědě a umění národu týká, oč se národ snaží, a co jest určeno naň působiti; chtěl, aby německý představoval cizině ve vědecké formě české snažení a práci, a český aby popularisoval vědu a pěstoval krásnou literaturu. Sám ukládal v nich pojednání z oboru historie vybíraje látku, aby zajímala a poučovala, psal studie esthetické a literární a všímal si všeho, co bylo pozoruhodného; ale seskupil i řadu pracovníků maje v tehdejším životě rozhodný vliv, povzbuzoval nedůvěřivé a uměním jednati s lidmi i kouzlem osobnosti mírnil nedorozumění, chlácholil hádky a ve sporech jazykových rozvážně udržoval prostředek.

Ale činnost Palackého nesla se ještě dále k povznesení vzdělanosti národní. V předmluvě k časopisu musejnímu r. 1837, kdy se s redakcí jeho rozloučil, napsal podivuhodná slova, která vyřkla jeho tužby: »Hleděli jsme tak říkaje staré Čechy uvésti do nové Evropy a zdomácniti tuto v oněch. Nyní ale, když jsme se co do jazyka téměř již na roveň s jinými vzdělanými národy dostali, nastává nám jiná práce a povinnost, abychom totižto k věcem samým hlavní zřetel svůj obraceli, a s těmito národy zároveň a v závod o palmu skutečné osvěty i vědecké i krásocitné i průmyslové se snažili.« Ale to bylo přání za tehdejšího stavu ještě nesplnitelné, a Palacký mohl zase jen k tomu působiti, aby byla zdomácněna nová Evropa v starých Čechách. Ovšem prostředek, v nějž skládal veliké naděje, slovník naučný, podávající obsah novověké kultury, nedošel uskutečnění, přes všechno úsilí od r. 1829, až teprv r. 1860 zeť Palackého Fr. L. Rieger provedl jeho přání. Za to však z toho marného jednání vznikla r. 1830 Matice česká, sbor k vědeckému vzdělávání řeči a literatury české při Společnosti musejní a po prvním kolísání upevnila se přičiněním Palackého, který rozptyloval nechut i nedůvěru, kde se naskytla; a brzy přistoupila k velikým podnikům, vydala Slovník Jungmannův ⟨1834—39⟩ a Starožitnosti Šafaříkovy ⟨1836 až 1837⟩, založila bibliotheku novočeskou a staročeskou — r. 1848 vyšel jejím nákladem první svazek českého zpracování Dějin Palackého.

Museum národní trpělo dvojím nedostatkem; bylo umístěno na Hradčanech v paláci Šternberském, kam se málokdo cestou dostal, a mělo ráz ústavu přírodovědeckého. Z popudu Palackého nastala změna, pro museum koupen byl od stavů českých r. 1844 dům na Příkopě a počala se pěstovati také stránka historická

v něm. Palacký vůbec přál si z něho míti národní ústav vědecký, a byť se všechny jeho myšlenky k rozvoji musea nepotkaly s účinkem, bylo jeho zásluhou, že pozbyl rázu německého, stal se institucí českou a zašlo ovládání šlechtou. S nemenší horlivostí staral se Palacký také o to, aby Král. česká společnost nauk došla povznesení ve významu a aby se vní i v jejích publikacích český jazyk dostal k slušné platnosti, a bystrý duch vedl ho všude, kde bylo potřebí pomoci. Přispěl k založení Archaeologického sboru musejního ‹1843›, založil »Archiv český« k vydávání českých památek do r. 1526, zvláště těch, ze kterýchž nabývají světla veliké poměry právní a odvěké proměny jejich v národu našem, upozorňoval na potřebu spisů pro lid, na důležitost národních písní, stál při počátcích divadla národního, dal podnět k založení »Svatoboru«, a když při 60. narozeninách byl mu dán dar národní 15.000 zl. určil polovic na vydání »Pramenů dějin českých« a polovic na doplňování knihovny musejní. Ale ani jiným podnikům národním a osvětovým neodpíral podpory stoje v jich čele nebo zjednávaje jim vedle přízně své pomoc jiných.

Všechno to úsilí neodňalo Palackého úkolu, s kterým přišel do Prahy. Studium započal s podivuhodnou energií a pílí uváděn v ně Dobrovským, který jej cvičil v palaeografii a dával mu příležitost učiti se kritice pramenů, a od r. 1827, kdy se stal historiografem království, jemuž r. 1831 bylo sněmem uloženo, aby sepsal úplné dějiny české, stoje před možností uskutečniti sen mládí, věnoval se tomu s nadšením. Pátral v archivech domácích i cizích, podnikal cesty vědecké, budoval program vědecké práce — dějezpyt ovšem byl jen prostředkem, kdežto dějepis mu byl cílem, ale přes to díla, která vznikla v kritice pramenů nebo v edici

jejich, zajišťují mu místo mezi historiky světovými otvírajíce i nové směry. Ale nad tím vším i nad řadou důležitých zpracování stojí »Dějiny národu českého« jako podivuhodný čin, dílo vědecky bezvadné a formou klassické, v němž se obsah a forma spojují v ideální souměrnost.

Cena »Dějin« nezáleží jen v jejich významu vědeckém a literárním, v tom, že Palacký všestranností líčil minulost českou podle původních pramenů, jež sám objevil a shledal, s úsilím po pravdě, s pronikáním příčinné souvislosti, ve filosofickém pojetí, mluvě v dokonalé komposici ušlechtilým slohem a vzorným jazykem. Byly velikým dílem národním, které Palacký napsal k probuzení a vychování i k poučení národu, »aby jako v zrcadle poznal sebe sám a vzpamatoval se v tom, čeho mu potřebí jest.« Měly dějiny »pokladem zkušenosti, které národ nabyl na dráze života svého, zrcadlem cností i necností jeho a učitelem i výstrahou, čeho se chápati a čeho nechati má.« Ušlechtilé vzory minulosti měly naddchnouti k práci za plnost bytu národa a ideál humanity, měly zejména ukázati, že »kdykoliv jsme vítězili, dálo se to pokaždé více převahou ducha nežli mocí fysickou, a kdykoliv jsme podléhali, býval tím vinen vždy nedostatek duchovní činností, mravní statečnosti a odvahy, a nepovzneseme-li ducha svého a ducha národa našeho, že si nejen nedobudeme čestného místa v řadě národů, ale neuhájíme konečně ani přirozeného bytu svého.«

Historická práce Palackého byla mu přípravou k úloze politika, k níž jej povolal rok 1848. Byl tehdy již 50letý, znal minulost českou a tušil mnoho do budoucnosti. Uvažuje, že jen politická svoboda zajišťuje plnou existenci národa, dal mu za cíl české státní právo a zdůvodnil jej filosoficky i historicky. Důležitost toho

programu záležela v tom, že dostačoval na dlouhou dobu, že byl s to, aby udržoval jednotu a soustřeďoval síly. Ve smyslu jeho podával své návrhy na úpravu Rakouska — chtěl Rakousko jednotné, ale přece svým národům plnost zvláštního bytu národního poskytující, zavrhuje násilí a hledaje pravou svobodu a nejvyšším požadavkem maje rovnost občanskou a rovnoprávnost národní. Za prostředek k tomu považoval r. 1849 autonomii národnostní a chtěl míti Rakousko proti Rusku v zájmu nejvyššího ideálu — humanity, když podruhé se postavil v čelo politiky české hledal jej ve federalismu, jehož podstatou byl rozdíl mezi záležitostmi říšskými a zemskými a tedy také mezi jednotnou vládou říšskou a vládami zemskými, a přál si míti Rakousko v pokojném přátelství s Ruskem, kde se zatím udály veliké proměny. Ale plány Palackého neměly šťastného účinku — příčinou byl omyl, víra, že je možno získati českou šlechtu k společné práci za politické a národní ideály české, víra, která sklamala . . .

Palacký je »otcem národa«. Všechno žití věnoval ve prospěch jeho a obětoval mu všechnu práci. Nikdy neklesal na mysli, ale budil jiné a jiní v něj víru skládali. »Pomozte, Františku, hyneme, hyneme!« volal k němu r. 1832 Jungmann věda, že dojde u něho rady a pomoci. A všechna ta síla Palackého zakládala se v důvěře v práci za bytí národu a v energii, kterou vložil v slova památná: »Kdybych byl třebas cikánského rodu a již poslední jeho potomek, ještě za povinnost bych si ukládal přičiniti se všemožně k tomu, aby aspoň čestná po něm zůstala památka v dějinách člověčenstva . . .«

Palacký dal sobě a pozůstavil nám program vědecký i kulturní, vyslovil úkoly politické — nepozbyly významu, ale otázkou zůstává, kdy dojdeme jejich cílů!

DR. VÁCLAV VOJTÍŠEK.

ST. SUCHARDA. POMNÍK PALACKÉHO.

POMNÍK FRANTIŠKA PALACKÉHO.

Myšlenka trvale uctíti památku Františka Palackého vznikla, ledva tělesnou jeho schránku přijala zem, již tolik miloval. Sbor obecních starších kr. hlav. města Prahy usnesl se pak dne 22. června 1876, aby zvěčnělému čestnému měšťanu Pražskému za neocenitelné jeho zásluhy byl postaven vděkem národa v Praze pomník, důstojný jeho významu.

Leč v první době docházely příspěvky na pomník toliko po skrovnu, jelikož byly tu jiné naléhavé potřeby vlastenecké ‹Národní divadlo›; toliko obec pražská a Svatobor staraly se pravidelnými ročními subvencemi o zvětšení stavebního fondu.

Teprve v letech devadesátých, když uvažovalo se o oslavě stoletého výročí narozenin Palackého, ustavil se výbor, v němž zasedali vedle zástupců obce Pražské kníže Bedřich Schwarzenberg, hrabě Jan Harrach, zástupcové Umělecké Besedy a Svatobora, který vydal k nejširším kruhům vlasteneckého obyvatelstva českého ve všech zemích koruny Svatováclavské nadšené provolání z péra W. W. Tomka, jež neminulo se účinkem; dosáhlyť sbírky za krátký čas obětavostí české veřejnosti oné výše, jež plně zabezpečovala postavení pomníku.

Sbor obecních starších král. hlav. města Prahy v zasedání svém dne 17. května 1897 určil a věnoval pro pomník místo na náměstí, projektovaném poblíže mostu Palackého v prodloužení a směrem k ulici »na Moráni«.

Dne 24. září 1897 vypsána pak veřejná soutěž pro umělce české národnosti na dobu 6 měsíců. Soutěže

súčastnilo se 14 umělců. Jury, v níž zasedali prof. Vojtěch Hynais, prof. Josef Mauder, prof. Josef V. Myslbek, architekt V. Roštlapil a arch. Antonín Wiehl, ustanovila novou soutěž mezi dvojicemi umělců: Dlabač-Saloun, Dryák-Sucharda.

Zatím oslavena byla stoletá památka narození Františka Palackého položením základního kamene pomníku na náměstí Palackého dne 17. června 1898.

K vypsání užší soutěže došlo počátkem roku 1901, v rozhodčím sboru zasedali z dřívější jury prof. Hynais, arch. Wiehl a arch. Roštlapil a konkurujícími sochaři nově zvolení prof. Celda Klouček a sochař František Hergessel. Porota tato rozhodla v červenci 1901 jednomyslně ve prospěch návrhu, označeného heslem »Svému buditeli a vůdci vzkříšený národ«, prohlásivši jej za »plně a v každém ohledu způsobilý k provedení«. Autorem návrhu byl profesor umělecko-průmyslové školy, sochař Stanislav Sucharda. V roce 1904 uzavřena byla mezi ním a obcí pražskou smlouva, jíž definitivně o pomníku Palackého bylo rozhodnuto. Od té doby pracoval umělec po dobu šesti let na detailních modelech, a aby mohl pevně stanoviti měřítko pomníku, provedl na místě zkoušku s dřevěnou konstrukcí a kašírovanými modely. Při pracích těch byli mu napomocni sochař Josef Mařatka, prof. J. Drahoňovský, autorovi žáci Bambas a Čermák a jeho bratr, sochař Vojta Sucharda.

Položení základu pomníku svěřeno bylo firmě inž. K. Herzána.

Práce kamenická byla zadána cestou ofertního řízení firmě Gabriel a Kujal a použito na ni celkem 243 m³, tedy asi 55 vagonů žuly konopišťské z Požár. Firma Gabriel a Kujal dodala též kámen na sochu Palackého, který pochází z týchž lomů, a sestává z 12

kusů, jež jsou složeny ve třech vodorovných vrstvách. Některé kusy obsahovaly až 3·75 m³ a bylo nutno dovážeti je šestispřežnými povozy. Spodní část sochy Palackého tečkovali bratří Ducháčkové na staveništi a hlavu Palackého prováděl umělec ve své dílně v Bubenči. Práce slévačská zadána byla ofertním řízením T. B. Srpkovi v Brandýse nad Labem a provedena jest ze směsi 88% mědi, 3 niklu, 2 cínu a 7% zinku. Veškeren náklad na stavbu byl okrouhle půl milionu korun.

Nad přesným provedením pomníku bdělo dozorstvo, sestávající z členů sboru obecních starších, zástupců Svatobora a jury. Předsedou byl do r. 1909 stav. rada Karel Vlček, od té doby JUDr. Ladislav Pinkas, inspektorem stavby pomníku byl stavební rada Vratislav Pasovský.

O SOKOLSTVU.

Takto lze charakterisovati úkol a směr jednot sokolských: jsou organisacemi na výsost národními, jež pěstují tělocvik účelně a systematicky vedený, aby vychovaly národu svému zdravé a silné syny i dcery, a jež s výchovou tělesnou nerozlučně spojují též výchovu mravní soustavným pěstěním krásy, mravnosti a mužné statečnosti, proddhnuté duchem národním a demokratickým.

Všichni členové i členky jsou si bratry a sestrami, rovnými a stejně oprávněnými. Nečiní v životě spolkovém i soukromém rozdílu mezi jednotlivými stavy neb třídami, ale pracují všichni ku bratrskému sblížení všech stran a všech tříd národa. Zásady svoje přenášejí do života soukromého i společenského.

Sokol jest tedy typem člověka zdravého, vlastenecky smýšlejícího, svobodomyslného, mravně založeného a demokraticky smýšlejícího.

Tvůrcem myšlénky a budovatelem organisace sokolské jest dr. Miroslav Tyrš, filosof, umělecký kritik a estet. Založil první jednotu sokolskou v hlavním městě království Českého v Praze ‹»tělocvičná jednota Sokol v Praze«› v roce 1862, vytknul přesně její poslání, sorganisoval její činnost, a učinil ji základním pilířem budoucí stavby Sokolstva českého i slovanského.

Uplynulo již 50 let od založení této jednoty sokolské a Sokolstvo dostoupilo za tuto dobu vysokého stupně vývojového. Myšlenka sokolská, jíž bylo překonati mnoho překážek ‹nepochopení mezi vlastním lidem, pronásledování úřadů a vlády› šířila se z města hlavního do měst a míst venkovských, v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, a dále do ostatních zemí slovanských, a všude zapustila kořeny svoje. České jednoty

sokolské združily se pak v roce 1889 v jednotnou organisaci, Českou Obec Sokolskou, která převzala další vedení všeho sokolstva českého.

Obliba sokolstva jest dnes u lidu všeobecnou a známost jeho v cizině velice rozšířenou. Družstvo Č. O. S. zvítězilo v závodech na světové výstavě v Paříži ‹r. 1889›, v Nancy ‹r. 1892›, v Arrasu ‹r. 1904›, v mezinárodních závodech v Praze ‹r. 1907›, v Londýně ‹r. 1910› a při závodech turinských ‹r. 1911›.

V obdobích pěti až šestiletých pořádá pak Č. O. S. svoje slety všesokolské, jichž dobrá pověst známá jest celé Evropě a jež stávají se shromaždištěm všeho slovanského světa sokolského i zástupců sdružení gymnastických v Evropě. Prvý slet byl pořádán r. 1882 a účastnilo se ho 720 cvičenců, poslední pak roku 1907 za účasti 8000 cvičenců, 2372 cvičenek a 12.555 členů v kroji. Dle statistiky z 1. ledna 1911 čítala Česká Obec Sokolská 945 sokolských jednot, sdružených v 38 župách, celkem 80.492 muže a 14.585 žen. Cvičitelů bylo 5256 a cvičitelek 1334. Dnes, v době VI. sletu všesokolského čítá již přes 1100 jednot v Čechách, na Moravě a ve Slezsku a v Dolních Rakousích a více jak 100.000 členů.

V sokolských jednotách cvičí se pravidelně a systematicky též mládež do 14. roku ‹r. 1910 15.526 žáků a 11.080 žákyň› a dorost od 14. do 18. roku ‹r. 1910 10.981 hochů›.

Paralelně s činností tělocvičnou, která projevuje se v pravidelném a systematickém cvičení dvakráte či třikráte týdně,* kráčí snaha po osvětovém v zdě-

* Budovatelem sokolské soustavy tělocvičné jest dr. M. Tyrš a záleží v rovnoměrném cvičení na nářadí i bez nářadí, jejím cílem jest všestranný výcvik tělesný a zabírá proto cvičení všeho druhu, sestavená dle určitých požadavků výchovných, zdravotních i estetických.

lání všeho členstva sokolského. Jsou různé prostředky k cíli tomuto vedoucí. V prvé řadě jest to přísná a bezohledná kázeň, udržovaná v tělocvičně i mimo ni a proddhnutá duchem přátelským a bratrským, ustavičný a upřímný styk všeho členstva bez ohledu na stáří, vzdělání i postavení, dále pravidelné přednášky, rozhovory, ušlechtilé zábavy, poučné vycházky na místa pozoruhodná, zařizování knihovny, veřejné čítárny atd.

Tedy pozdvihnouti českého člověka tělesně i mravně, vychovati v něm muže silného, národnostně cítícího, poctivého a probudilého . . . toť konečný cíl snah sokolských, vše ostatní jest jen prostředkem k cíli tomu vedoucím.

V roce 1910 uspořádaly jednoty sokolské 3076 přednášek, 3072 výletů. a knihovny jejich čítaly svazků odborných 44.809 a poučných i zábavných 153.922. Výpůjček bylo v r. 1910 přes 19.000 a čtenářů přes 23.000.

❋

Ohniskem snah sokolských jest Praha s nejbližším okolím, kde působí 26 jednot sokolských s 10.000 členy.

Ženy sokolské organisovány jsou ve zvláštních odborech ženských a sledují stejné cíle jako muži. Zástupkyně jejich zasedají ve všech výborech, jež řídí záležitosti jednot sokolských.

Úředním listem České Obce Sokolské jest Věstník Sokolský, vydávaný nákladem 10.000 výtisků, nejstarším listem založeným drem Miroslavem Tyršem jest však časopis Sokol, revue sokolská. Vedle toho vychází ještě 15 jiných rovněž velmi rozšířených listů sokolských.

Nejen v zemích českých, ale i ve všech slovanských záhy docílila myšlenka Tyršova značného rozšíření, takže dnes není jediného národa slovanského, jenž by

neměl vlastních sdružení sokolských. Postupem let vytvořily sokolské jednoty české, polské, chorvatské, slovinské, srbské a bulharské jednotnou organisaci tělocvičnou, zvanou Svaz Slovanského Sokolstva, čítající přes 200.000 příslušníků.

Slet Sokolstva v Praze r. 1912

jest prvým sjezdem této organisace slovanské, kdežto všecky dřívější pořádány byly Českou Obcí Sokolskou. Ke sletu přihlásili se všichni národové slovanští v Evropě i Americe. Z Ameriky hlášena jest zvláštní výprava, čítající na 2000 účastníků nejen českých ale i slovácких a chorvatských. Celkem přihlášeno jest ke sletu přes 30.000 Sokolů, hlavně českých, chorvatských, srbských, bulharských, ruských, slovinských atd. atd.

Ke cvičením samotným přihlášeno jest přes 13.000 členů, 5600 žen a přes 3000 závodníků.

Vrcholovým bodem slavností sletových jsou

Cvičení prostná,

jichž súčastniti se může vzhledem k omezenému místu celkem 10.072 cvičenci. Cvičí se při zvláštní hudbě od Karla Pospíšila, přednesené sesíleným sborem hudebním o 120 mužích. Složena jsou z 5 úchvatných oddílů, obtížných a složitých a nacvičují se v každé jednotě den co den déle již jednoho roku s neutuchající pílí a svědomitostí.

Na jaře roku letošního sjely se jednoty ve svých župách, aby po prvé zkusily cvičení prostná ve větší masse, hromadná zkouška všech cvičenců bude uspořádána však toliko jediná, dopoledne před 1. veřejným cvičením dne 29. června. A stejně jest u žen, které letos po prvé cvičí prostná.

Důležitým bodem veřejného cvičení jsou závody Svazu Slovanského Sokolstva. Jsou to závody o prvenství ⟨přebor⟩ Svazu, závody šestičlenných družstev, oddělení nižšího a vyššího, šestiboj a závody zvláštní. Při všech závodech, k nimž přihlásilo se přes 400 družstev závodních a 3091 závodník, musí každý závodník osvědčiti stejnoměrný výcvik, jak na nářadí, tak i v tělocviku prostém ⟨ve skoku, běhu, vrhání koulí, a pod.⟩, takže jednostranně vycvičení nemohou míti naděje na úspěch. Při veřejném cvičení, na němž bere podílu i jízda sokolská, předváděti bude též každý národ slovanský zvláštní svoje cvičení a kromě toho vystoupí každá župa sama o sobě zvláštním cvičením, v nichž předvésti chce různé zvláštnosti ať tělocvičné či místní.

Veřejného cvičení súčastní se též různá sdružení tělocvičná evropská, s nimiž Sokolstvo slovanské tvoří zvláštní mezinárodní organisaci nazvanou: Mezinárodní Svaz tělocvičných Sdružení evropských.

Poskytuje tedy slet Sokolstva slovanského celkový obraz tělocvičné práce i činnosti všech národů slovanských, obraz jasný, podrobný, a úchvatný.

Cvičiště slavnostní

vybudováno jest na obrovské prostoře letenských sadů, ležících v bezprostřední blízkosti středu města. Jen střední jeho část, určená pro cvičení prostná, zaujímá souvislou rovinu měřící 46.947 m², takže bude lze cvičiti současně 10.112 cvičenců při vzdálenosti 1·85 m jednoho cvičence od druhého.

Rozsáhlé tribuny, šatny, restauranty, bufety, budovány jsou vesměs ze dřeva. Tribuny pojmou celkem 70.773 diváků, celá aréna pak nejméně 110.000. Náklad na vybudování její obnášel více jak 265.000 kor.

DR. K. HELLER.

FRANTIŠEK PALACKÝ.

RODNÝ DOMEK FR. PALACKÉHO.

PRACOVNA PALACKÉHO.

TÝNSKÝ CHRÁM V PRAZE.
DLE LEPTU F. ŠIMONA.

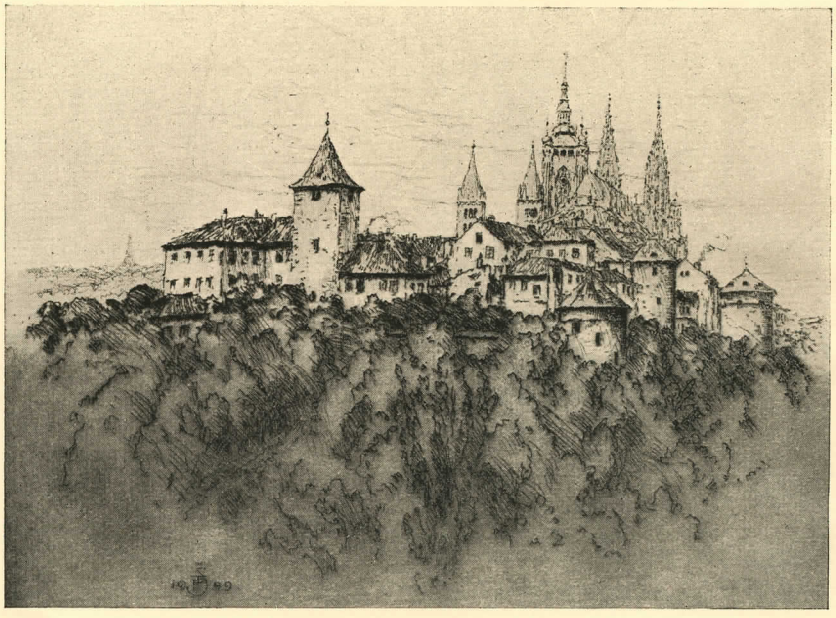

HRADČANY Z JELENÍHO PŘÍKOPU.
DLE LEPTU F. ŠIMONA.

POHLED NA PRAHU Z FÜRSTENBERGSKÉ ZAHRADY.
DLE LEPTU F. ŠIMONA.

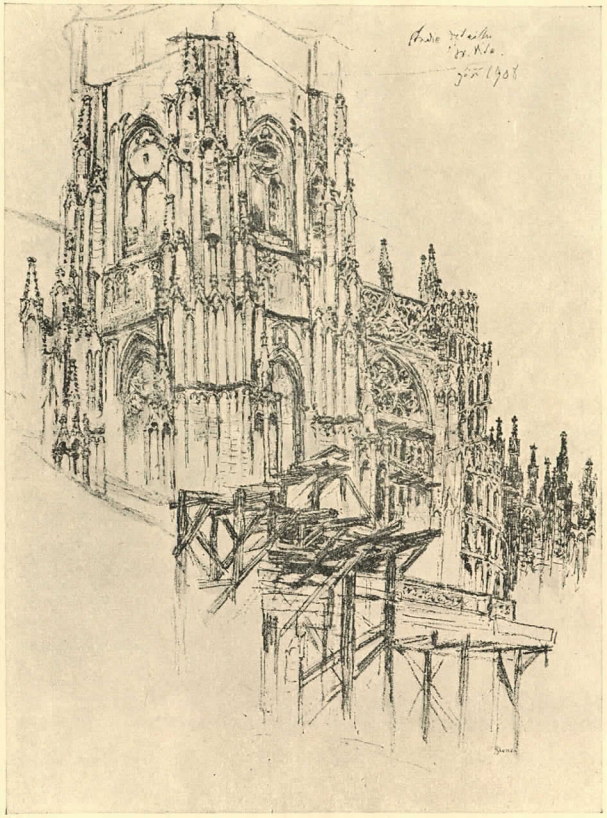

SV. VÍT.
DLE KRESBY A. SLAVÍČKA.

ST. SUCHARDA. POMNÍK PALACKÉHO. POHLED ZE ZADU.

ST. SUCHARDA. POMNÍK PALACKÉHO. SOCHA PALACKÉHO.

ST. SUCHARDA. POMNÍK PALACKÉHO. BÍLÁ HORA ‹DETAIL›.

CVIČENÍ PROSTNÁ O V. SLETU SOKOLSTVA V PRAZE.

NÁSTUP K PROSTNÝM CVIČENÍM O V. SLETU SOKOLSTVA V PRAZE.